

Alexandru Dragomir többek között arról tartott előadást, mi is a tükör, mit jelent reggel felkelni, mi a sors, a tévedés stb. Összegyűltek nála hárman-négyen, és ő ilyenekről beszélt – a filozófia nyelvén. Úgy gondolta ugyanis (és ezért lehet nemcsak rokonszenves, hanem követendő példa is), hogy a filozófia nem Kant távolságaiban és magasságaiban rejtőzik, illetve lebeg, nem csupán a legnagyobb szellemekre tartozik, hanem mindenkire. „Tisztába szeretnék jönni azzal, milyen is ez a világ. Ez a filozofálás.”

Erről a nagyon érdekes emberről Gabriel Liiceanu beszél Horia-Roman Patapievici műsorában a TVR Culturalon abból az alkalomból, hogy a korábban napvilágot látott kötetek mellé újabbat tehetünk a polcra, *Meditații despre epoca modernă (Elmélkedések a modern korról)* címűt – ezzel egyben zárul az életműsorozat. Dragomirnak Noica mutatta be őket, a „tanítványait”, amikor érezte, hogy azok kezdenek elszakadni tőle. Kiderült, Dragomir rendkívül művelt és intelligens, Heideggernél doktorált volna, ha közbe nem jön a háború, de közbejött, ő meg haza, Romániába, s itthon megszűnt az érdeklődése a publikálás iránt. Ez a közömbösség a kommunizmus összeomlása után sem oldódott.

Szókratikus ember volt tehát, a gondolatait kevesen hallgatták, s bár olykor felvették vagy lejegyezték őket, nem lehet tudni, Dragomir mit szolt volna a kiadásukhoz. Pontosabban (ne legyünk jámborak!) lehet tudni: nem hagyta volna jóvá. 1916 és 2002 között élt, lett volna hát ideje közölni, amit akar.

A beszélgetés attól is érdekes, hogy érezhetővé válik a feszültség egy ember testamentuma és a barátai gesztusa között. Dragomir nem akart közölni, a barátai vált egykori fiatalemberek azt nem szeretnék, ha eredeti gondolatainak nyoma sem maradna. Az a probléma ez, amelyről Kundera írt *Elárult testamentumok* című esszéjében: Kafka meghagyta, égessék el a legtöbb művét, Max Brod, aki a barátja volt ugyan, de semmit nem értett a nagyságából, nem engedelmeskedett a végakarátának – elárulta a barátját. Amikor ez a mélyen emberi feszültség kiadói, tehát üzleti megfontolásokkal is keveredik, akkor válik csak igazán bűbájossá.

Liiceanu, a Humanitas kiadó vezetőjének döntését máris bírálják. Ovidiu Pecican, a kolozsvári író–történész–publicista–műsorvezető, az *Apostrof* legutóbbi számában sújtja el megérvelt villámaint ellene (*Fantasma și mituri filosofice actuale. – Mirări și neliniști. – Aktuális filozófiai fantazmagóriák és mítoszok. – Elképedések és nyugtalanságok. Apostrof, 2011/4.*). A román kultúrában több Dragomirhoz hasonló egyéniség van – Petre Țuțea nevét feltétlenül meg kell említenünk. De nyilván nem az a lényeg, hányan vannak, hanem az, mennyire vállalható gesztus közzétenni azt, aminek közléséről ők maguk nem is álmodtak, s azt, aminek a beszéd, az oralitás az igazi közege. „Előfordulhat, hogy Gabriel Liiceanu menedzseri döntése, amely anyagi nyereséget hoz a kiadónak, kulturális értelemben borzalmas következményekkel jár majd. Szerintem a kiadó megsértette a szerző jogát, amellyel önnön művének integritása és teljessége fölött rendelkezik éppen annak a viszonynak a révén, amely összefűzi az alkotót a művel.” – írja Pecican, a radikális.

Az idei UNITER gála legmulatságosabb és legkeserűbb pillanata bizonyára Horațiu Mălăele jelenete volt. Mălăele, aki író és karikaturista is, elsősorban azonban bolond, a szó shakespeare-i értelmében, nem mellékesen pedig a „Legjobb férfi főszereplő” kategória egyik jelöltje, olyan szöveget olvasott fel, amelyben a szokásos „kapcsolatépítgetést” és annak díjakba konvertált eredményeit gúnyolja ki nagyon szellemesen. (Hogy hallhattam is ezt az Lenni vagy nem lenni Uniter-díjazottnak című monológot, azt Köllő Kata színikritikusnak és színfoltnak köszönöm.) Mivel bizonyos utalásokat csak az ért, aki folyamatosan figyeli a román kultúrát, az univerzális befejezést idézem: „Igaz volt Caragialénak, amikor azt mondta... Nem tudom, mit mondott, de igaza volt.”

Kategória: Szemle

Denumire autor: Demény Péter

Látó Szépirodalmi Folyóirat